

26.02.2024

Група № 15

Урок № 33

Тема уроку: Ненаголошені е, и в корені слова

Мета уроку: повторити складні випадки правопису ненаголошених **е, и** в корені слова; формувати правописні вміння; удосконалювати уміння знаходити й виправляти орфографічні помилки у писемному мовленні; розвивати увагу, пам'ять, логічне мислення; виховувати в здобувачів освіти повагу до української мови.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте § 28 у базовому підручнику: *Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2018. – 208 с.*

2. Перегляньте відео до уроку на **YouTube:**

<https://www.youtube.com/watch?v=SwsAn3osODc&t=5s>

3. **Законспекуйте матеріал до уроку (основне):**

1. У складах із ненаголошеними **е** та **и** пишемо ту саму літеру, що й під наголосом: *вели́кий, величезний, бовелі́ч; держу́, бо одержати́; клеко́ти, бо кле́кіт; несу́, бо прине́сений; шепоті́ти, бо шепі́т; блища́ти, боблиск; вишне́вий, бо ві́шня; трима́ти, бо отримувати́; широ́кий, бо ши́роко.*

2. Е пишемо:

а) у групах **-ере-**, **-еле-**: *бе́рег, де́рево, передмі́стя, сере́дній; оже́ледь, пелена́, се́лезень, ше́лест;*

б) у суфіксах **-ен-(я)**, **-єн-**, **-єн'н'**, **-єнк-**, **-єньк-**, **-єр-(о)**, **-єсеньк-**, **-єчк-**, **-тель**: *козеня́, дору́чений, повідомле́ння, Юхі́менко, руче́нька, се́меро, мале́сенький, кні́жечка, вихова́тель;*

в) коли **е** при зміні слова випадає або вставляється:

сі́чень, бо сі́чня; ві́тер, бо ві́тру; мі́тел, бо мі́тля; справедли́вий, бо пра́вда; хло́пець, бо хло́пця.

4. **И пишемо:**

а) у групах **-ри-**, **-ли-** між приголосними у відкритих ненаголошених складах: *бриніти, гриміти, дрижати, кривавий, криниця, кришити, стриміти, тривати, тривога; глитати, блищати, але дрімати, трищати;*

б) інколи ненаголошений **и** в групах **-ри-**, **-ли-** перевіряється наголосом: *кришити (кріхта, крішка), тримати (стрімувати); блищати (бліскавка).*

Там, де застосувати визначені правила написання ненаголошених **е, и** не можна (*апелсін, левáда, кишéня, леміш, мину́лий, лимóн, пирі́г* та ін.), треба звертатися до орфографічного словника.

Орфограма. Орфографічний словник.

4. Виконайте наступні завдання.

4.1 Перепишіть речення. Вставте пропущені букви, поясніть їх правопис. У правописі яких слів виникли труднощі?

1.Гілки д...рев мокро бл...щали, зволожені по-в...сняному (О. Гончар). 2. Кр...ло зорі рум'янить тучі у голубій дал...ч...ні (В. Сосюра). 3. Схололі в хмарах крап...льки води п...рлинами котилися в сади (М. Бажан). 4. Під в...селкою у голубіні голуби л...тять (В. Лучук). 5. У небі віт...р куч...рявий колише темную блакить, і на землі гойдає трави, і зат...хає, й знов шумить (М. Рильський).

4.2 Запишіть слова у дві колонки: у першу – з ненаголошеним е, у другу – з ненаголошеним и.

З..рно, вер..с, л..ман, м..далі, ваз..лін, ш..рокі, вер..сень, п..ніцилін, кр..латої, м..сколиз, чер..да, трен..р, пш..ниця, велос..пед, бр..ніти, н..потріб, вес..ло, ц..ферблат, гл..бочінь, з..рном, б..режу, п..ньок, м..тро.

Ключ. У кожному слові підкресліть останню букву - прочитаєте народну мудрість.

4.3 Тести.

1. Букву **и** на місці пропуску треба писати в слові

А книж...чка Б горл...чка В лож...чка Г дон...чка

2. Букву **и** на місці пропуску треба писати в слові

А вул...чка Б кач...чка В боч...чка Г чаш...чка

3. Букву **е** на місці пропуску треба писати в слові

А печ...во Б вар...во В мар...во Г міс...во

4. Букву **е** на місці пропуску треба писати в слові

А зат...рати Б вит...раєш В ст...рати Г вит...рти

5. Букву **и** на місці пропуску треба писати в слові

А наб...рають Б виб...руть В підб...ри Г заб...реш

6. Букву **е** на місці пропуску треба писати в слові

А з...мовий Б в...сіяний В кол...сковий Г пот...хеньку

7. Букву **и** на місці пропуску треба писати в обох словах рядка

А тр...вога, пал...чка Б л...мон, мавп...нявко В пом...рати, горл...чко

Г вел...чезний, в...юшечок

8. Букву **и** на місці пропуску треба писати в обох словах рядка

А поб...ратися, зар...во Б сп...тати, кош...ня В згар...ще, бр...хня

Г др...жати, л...ман

9. Букву **и** на місці пропуску треба писати в обох словах рядка

А добр...во, кр...мизний Б зас...нати, к...рапатий В скр...піти, дзв...ніти

Г поз...чати, сем...ро

10. Букву **е** на місці пропуску треба писати в обох словах рядка

А м...лькати, х...мерний Б прост...лю, вогн...ще В очищ...ння, д...плом

Г п...рукар, дол...нька

11. Букву **е** на місці пропуску треба писати в обох словах рядка

А хр...бет, ш...потіти Б ос...ледець, сп...нити В тр...мтіти, кош...чок

Г кош...ня, вогн...ще

12. Букву **е** на місці пропуску треба писати в обох словах рядка

А пом...рати, т...рновий Б пром...нистий, ш...піт В кош...нятко,
нов...нов...на

Г дал...чїнь, сх...лїтїся

13. Вкажіть, у якому рядку на місці пропущеної літери слід писати *и*.

А. С...мпатїя, л...мон, с...стема, ас...метрїя, ц...ферблат.

Б. Єг...пет, Пар...ж, с...луєт, к...но, в...кінг.

В. Р...нг, к...ргїз, ж...раф, б...лет, ц...клон.

Г. В...мпел, г...гант, в...траж, к...моно.

14. Вкажіть, у якому рядку у всіх словах пропущено літеру *е*.

А. П...ч...ніг, х...тренький, мат...мат...ка, тр...вога, к...п'яток.

Б. Бр...ніти, бл...щати, л...ман, м...лькати, к...сіль.

В. Д...таль, д...р...вце, тихе...нко, к...рувати, д...путат.

Г. Зах...сник, майст...р, ч...пурний, д...сяток, тр...н...р.

15. Вкажіть, у якому рядку допущена орфографічна помилка.

А. Весна, озеро, веселий, вершина, велич.

Б. Число, вишнева, тихенько, зима, восени.

В. Травень, вітер, палець, праведний, кориневий.

Г. Лебединий, дитина, сидіти, бриніти, гриміти.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.

26.02.2024

Група № 15

Урок № 34

Тема уроку: Апостроф

Мета уроку: повторити складні випадки правопису апострофа; формувати правописні вміння; удосконалювати уміння знаходити й виправляти орфографічні помилки у писемному мовленні; розвивати увагу, пам'ять, логічне мислення; виховувати в здобувачів освіти повагу до української мови.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте § 29 у базовому підручнику: Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2018. – 208 с.

2. Перегляньте відео до уроку на **YouTube:**

<https://www.youtube.com/watch?v=MBzhlH3GJ3c>

3. Законспекуйте матеріал до теми «Апостроф» (основне):

Апостроф ставиться перед **я, ю, є, ї:**

1. Після літер, що позначають губні тверді приголосні звуки **б, п, в, м, ф**, але якщо перед ними немає іншого приголосного (крім **р**), який належав би до кореня: солов'їний, сім'я, м'ята, п'ятниця, зв'язати, п'ю, б'ється, в'яз, м'язи, ім'я, В'ячеслав, Стеф'юк; верб'я, верф'ю, торф'яний, черв'як. Але: свято, морквяний, мавпячий, цвях. Якщо приголосний, що стоїть перед губним, належить до префікса, то апостроф теж ставиться: зв'язок, підв'ялити, обм'яклий, розв'ючувати.

2. Після твердого **р** у кінці складу: подвір'я, сузір'я, на узгір'ї, з матір'ю, кур'єр, пір'їна. Якщо ря, рю, ре позначають сполучення м'якого [р'] із голосними а, у, е ([р'а], [р'у], [р'е]), то апостроф не пишеться: рясний, Рябко, буря, рюмсати.

3. Після будь-якого твердого приголосного, яким закінчується префікс або перша частина складних слів: без'язикий, від'єднати, з'ясувати, над'їдений, над'ярусний, роз'ятрити, роз'юшений; дит'ясла, пан'європейський. (За новим правописом слова із **пів** пишемо **ОКРЕМО**)

4. Після **к** у словах Лук'ян, і похідних від нього: Лук'яненко, Лук'янчук, Лук'янчик, Лук'янівка тощо.

5. У складних словах, перша частина яких закінчується на приголосний: дит'ясла, двох'ярусний, трьох'ярусний.

Апостроф не ставиться:

1. Після б, п, в, м, ф, що позначають тверді губні звуки, якщо перед ними стоїть інша, крім р, літера на позначення кореневого приголосного звука: Святослав, святковий, тьмянний, морквяний, медвяний (але: торф'яний, черв'як, верб'я).

2. Після букви р, що позначає м'який приголосний на початку слова чи в середині складу: порятунок, рясний, гарячий, буряк.

4. **Виконайте наступні вправи:**

1. Перепишіть, замість крапок поставте, де потрібно, апостроф.

Чер..вяк, дзв..якнути, зв..язувати, цв..ях, св..ято, б..юро, хлоп..я, бар..єр, Р..єпін, бур..ян, бур..як, Примор..я, мор..я, кур..єр, сер..йозний, узгір..я, пам..ять, Робесп..єр, моркв..яний, м..ясний.

2. Від поданих слів утворіть прикметники.

Морква, олово, торф, дрова, риба, Різдво, дерево, трава, кров, мавпа, камінь.

3. Від поданих слів утворіть дієслова із префіксами об-, від-, роз-, під-, з-.

Їхати, єднати, їсти, юрба, ятрити.

3. Запишіть слова у дві колонки: 1) у яких вживається апостроф; 2) у яких не вживається апостроф.

Опам..ятатися, бур..як, дев..ять, р..явкати, нев..язкий, електрозвар..ювання, ад..ютант, атель..є, голуб..ятко, духм..яний, об..їзд, вар..яг, Лук..янівка, інформб..юро, об..єкт, кань..йон, верб..я, р..явкнути, арф..яр, авант..юра, дов..янути, щупл..явий, оп..яніти, евол..юція.

Ключ. Підкресливши перші букви, прочитаєте прислів'я.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.